

Mindaugas Nefas, Vytautas Volungevičius, 12 (*IV gimnazijos*) *klasės istorijos vadovėlis, I dalis* („Baltos lankos Klett“, 2024)

RECENZIJĄ

Vadovėlio 12 klasei pirmojoje dalyje pristatomi du teminiai blokai parengti pagal 2022 m. atnaujintą istorijos dalyko bendrojo ugdymo programą. Autoriai kvalifikuotai apibūdino svarbiausias visuotinės ir Lietuvos istorijos tarptautinių santykių problemas, pasaulinių religinių raidą ir iššūkius su kuriais sekuliarėjančioje visuomenėje susiduria ilgaamžės tikėjimo institucijos. Pažymėtinos mokomosios priemonės temų anotacijos, atveriančios galimybes pristatomą konkrečią istorinę problemą susieti su dabarties aktualijomis, gausi vaizdinė medžiaga (žemėlapiai, lentelės, kartoschemos), temų turinį atliepiantys autentiški šaltiniai ir juos geriau suprasti padedantys išradingai parengti klausimai. Pagirtina, kad nemaža dalis šaltinių ir istoriografinių tekstų versti iš užsienio kalbų, todėl svariai papildoma negausią mokyklinei visuotinei istorijai skirtą didaktinę literatūrą.

Keli pastebėjimai, kurie galbūt bus naudingi tobulinant mokymo priemonę. Temoje, skirtoje Vienos kongresui ir Europos tarptautinės sistemos pokyčiams, pažymima, kad „Po Vestfalijos taikos Europoje įvyko daugybė karų, juos lydėjo taikos sutartys, tačiau apie pusantro šimto metų nekilo tokio karo, kuris būtų apėmęs visą Europą“. Istoriografijoje europinio mąsto XVIII a. kariniais konfliktais dažnai įvardijami Ispanijos įpėdinystės karas (1701–1714 m.) ir Septynerių metų karas (1756–1763 m.). Pastarojo konflikto karinių veiksmų arealas kontinente buvo netgi platesnis nei Trisdešimties metų karo, nes į jį įsitraukusios buvo Didžioji Britanija ir Rusija. Temoje apie totalinių karų priežastis, pateikiant Pirmajame pasauliniame kare mobilizuotų gyventojų skaičių teigiama, jog Antantė ir jos sąjungininkės mobilizavo 39–42 mln., o Trilypė sąjunga ir jo sąjungininkės – 20–22 mln. piliečių. Vietoje sąvokos „Trilypė sąjunga“ siūlytume naudoti terminą „Centrinės valstybės“. Juk Trilypės sąjungos narė Italija sąjunginių įsipareigojimų nevykdė, o po 1915 m. pasirašytos Londono sutarties įstojo į karą Antantės puseje. Toje pačioje temoje aprašant ekspansinę B. Musolinio politiką nurodoma, kad „1935 m. italai pagaliau užėmė Etiopiją“ Italija tais metais iš tiesų pradėjo karinę agresiją prieš Etiopiją, bet puolimas buvo gana lėtas, jį keliems mėnesiams sustabdė Etiopijos kariuomenės vadinamasis Šv. Kalėdų kontrpuolimas. Italų karinėms pajėgoms gavus papildomos paramos iš nacistinės Vokietijos sostinę Adis Abebą pavyko užimti tik 1936 m. gegužę. Todėl tiksliau būtų teigti, kad Italija užėmė Etiopiją 1936 m. Apibūdinant Antrojo pasaulinio karo eigą teigiama, jog JAV „į karo veiksmus Europoje įsitraukė tik karo pabaigoje, 1944 m. birželį atidarius antrąjį frontą“. Jungtinių Amerikos Valstijų karinių pajėgų Europos kontinente kovojo jau nuo 1943 m. rugsėjo, kai prasidėjo Sąjungininkų invazija į žemyninę Italiją. Todėl cituotame teiginyje siūlytume arba pakoreguoti datą, arba pažymėti, kad 1944 m. birželį JAV įsitraukė į karo veiksmus *Vakarų*

Europoje. Temoje „Totaliniai karai kaip procesas: antrasis pasaulinis karas“ pažymima, kad Lenkija neišsilaikiusi nelygioje kovoje prieš Vokietiją ir SSRS kapituliavo 1939 m. rugsėjo 27 d. Lenkiškoje istoriografijoje ir enciklopediniuose Antrojo pasaulinio karo tematikai skirtuose veikaluose galutinė karinės agresijos prieš Lenkiją chronologine riba dažniausiai laikoma 1939 m. spalio 6 d., kai lenkų karinės buvo įveiktos Kocko mūšyje. Temoje „Lokaliniai šaltojo karo konfliktai“, aptariant Korėjos karą, nurodoma, kad „1953 m. liepą, pasirašytos paliaubos numatė Korėjos padalinimą į dvi valstybes: diktatūrinę Šiaurės Korėją ir demokratinę Pietų“. Formaliai Pirmosios Korėjos Respublikos 1948 m. priimta konstitucija įtvirtino demokratinį politinį režimą, bet pirmasis prezidentas Syngman Rhee gana greitai įvedė autoritarinį režimą. Tam neprieštaravo ir JAV karinė administracija prioritetu laikydama prezidento kovą su vietiniais komunistais, o ne demokratinės sistemos kūrimą. Politinio režimo demokratizacija Pietų Korėjoje prasidėjo tik 1987 m.

Nepaisant šių neesminių pastebėjimų M. Nefo ir V. Volungevičiaus parengtas 12 (IV gimnazijos) klasės istorijos vadovėlis neabejotinai atitinka bendruosius ir specialiuosius vadovėlių reikalavimus.

Vilniaus Universiteto Istorijos fakulteto

Naujosios istorijos katedros jaunesnysis mokslo darbuotojas, lektorius

Andrius Grodis

2024 07 24